

Brazilijos lietuvė, fotografė Ieva Martinaitis: „Fotografija - tai būdas papasakoti istoriją“

Deimantė ŽUKAUSKIENĖ

Ryškūs, spalvingi žmonių tipažai, jų žvilgsniai, emocijos, kasdieniai įvykiai, šventės, miestų architektūrinės detalės - visa tai galima pamatyti Ievos Martinaitis fotografijoje. Brazilijos lietuvė I. Martinaitis - įdomi fotografė, kuri prieš keletą metų vešėjo ir Lietuvoje, čia surengė porą parodų, viena iš jų, „11000KM“, skirta įamžinti Brazilijos lietuvių bendruomenei, kurios gyvenimą dabar daugiausiai palaiko 3-ios ar net 4-os kartos lietuvių palikuoniai. Parodos atidarymo metu Ievos Martinaitis tuomet kalbėjo apie pastangas išsaugoti lietuviškumą: „Nepamenu dienos, kada nesijaučiau lietuve. Ir tuomet, kai turiu atsakyti į klausimą iš kur yra kilusi mano pavardė, kai turiu paaiškinti, kad Lietuva, tai šalis, kuri randasi už 11.000 kilometrų ir kurios tradicijų įtakojama, pietums valgau bulves su spirgučiais, turiu draugų, kurių pavardes sunku išstarti, o mus siejančios lietuviškos šaknys subūrė kartu šokti tautiškus šokius dar ankstyvoje jaunystėje.“[\[1\]](#) Šiandien su Ieva virtualiu būdu daugiau kalbame apie ją pačią, šeimą, fotografiją bei būtinybę saugoti atmintį.

Ieva Martinaitis

**Papasakokite šiek tiek apie save... Kada jūsų seneliai atvyko į Braziliją?
Kaip jūs augote?**

Esu Ieva Martinaitis-Ferreira, man 35 metai, gimiau Brazilijoje, San Paule. Gyvenu Mocos (*Mooca*) rajone, imigrantų - ypač italų ir lietuvių šeimų - kaimynystėje. Pastaroji įsikūrusi netoli Vila Zelinos, kur įsikūrusi ir lietuvių bendruomenė.

Mano motinos šeima kilusi iš Lietuvos. Mano senelė su visa Trumpių šeima iš Kauno į Braziliją atkeliavo 1927 metais. Poniai Aleksandrai, kai ji atvyko į San Paulą, tebuvo devyneri mėnesiai. Kiek žinau, dalis jos šeimos persikėlė į JAV, o likusieji atvyko į Braziliją. Tuomet Brazilijos vyriausybė kvietė žmones atvykti dirbti ir atkeliavusiems paskirdavo laisvos žemės. Žinoma, ne viskas buvo taip paprasta: žmonėms tekdavo dirbti plantacijose kaimuose. Tačiau po tam tikro laiko darbininkai susitaupydavo pinigų ir galėdavo persikelti į San Paulą. Būdamas 29 metų, mano senelis iš netoli Kėdainių esančio Jonkučių kaimo į Braziliją atvyko 1947 metais. Jis atkeliavo vienas - seserį, sūnėną ir dukterėčias paliko Lietuvoje. Senelis močiutę susitiko bendruomenėje; jie susilaukė trijų dukrų: mano motinos Genovaitės ir tetų Stefanijos bei Irenos. O mano tėvo šeimos

nariai iš skirtingų vietovių: vieni kilę iš Portugalijos, kiti iš Italijos, dar kiti – iš Ispanijos.

Aš visą laiką itin domėjausi fotografija, bet tada ji tebuvo hobis – mano senelis Bronislovas mėgėjiškai fotografavo, tačiau mirė man būnant dar labai jaunai. Vis dėlto užaugau matydama nuostabias jo fotografijas. Mano tėvas taip pat mėgsta fotografiją. Tačiau fotografija negalėjo tapti mano profesija, todėl po mokyklos 2 metus studijavau inžineriją, bet, supratusi, kad ši profesija ne man, studijas nutraukiau. Vėliau nukeliavau į Kaliforniją, kur mokiausi anglų kalbos ir lankiau fotografijos pagrindų paskaitas. Tuomet supratau, ko noriu, tad, grįžusi į Braziliją, pradėjau fotografijos studijas universitete. Jau 11 metų fotografija užima didžiąją dalį mano gyvenimo.

Kokiomis lietuviškomis veiklomis užsiimate Brazilijoje?

Būdama jaunesnė, buvau aktyvesnė. 6–15 metų buvau „Palangos“ skautų grupės nare, o vėliau, 14–21 metų, šokau su „Rambyno“ lietuvių tautinių šokių grupe. Taip pat esu dalyvavusi keliuose Pietų Amerikos lietuvių jaunimo suvažiavimuose Brazilijoje ir Argentinoje. Dabar tiesiog miniu pagrindines šventes – Vasario 16-ąją ir Kovo 11-ąją – bei nuotoliniu būdu mokausi lietuvių kalbos.

Paroda „11000KM“

Kada pirmą kartą apsilankėte Lietuvoje? Kodėl nusprendėte atvykti į savo senelių žemę?

Pirmą kartą Lietuvoje apsilankiau su savo šokių grupe 2008 metais, dalyvavau dainų šventėje Kaune. Buvo puiku dalyvauti šiame festivalyje ir pabuvoti lietuvių iš viso pasaulio apsuptyje.

Apsilankymo metu gavau progą iš arčiau pažinti tai, ką regėjau tik nuotraukose ar apie ką skaičiau tik istorijos vadovėliuose. Tačiau svarbiausia, kad savo giminėje buvau pirmoji, gavusi progą grįžti į senelių gimtinę, – mano seneliai tokios progos nesulaukė. Grįžimas buvo nuostabi patirtis, atvykdama pagerbiau visą savo gimtinę. Taip pat turėjau galimybę susirasti savo giminaičius. Na, tai jie susirado mane: mano motinos pusseserė Irena susirado mane per festivalį. Seneliams iškeliavus į anapilį, mano ryšys su gimine nutrūko. Taigi galėjau susipažinti su motinos pussesere ir jos šeima – tai buvo unikali galimybė.

Kražiai

Šiluva

Antrą kartą lankiausi 2018 metais. „Kaunas Photo“ festivalio organizatoriai pakvietė mane pristatyti savo projektą „11000 km“. Paroda įvyko Prezidento Valdo Adamkaus bibliotekoje-muziejuje. To paties apsilankymo metu buvau pakviesta savo projektą pristatyti meninėje rezidencijoje Kražiuose. „Kaunas Photo“ vykdė projektą *#rezipro*, kurio metu fotografus iš viso pasaulio kvietė padirbėti Lietuvos miesteliuose. Kražiuose praleidau dvidešimt dienų, per kurias susitikau su įvairiais žmonėmis ir pažinau jų kultūrą. Įdomiausia buvo pažinti dabartinę Lietuvą, o ne tą, apie kurią žinojau iš istorijos vadovėlių. Taip pat susipažinau su kitais lietuvių menininkais ir fotografais. Jaučiausi glaudžiai su

Lietuva susijusi.

Kokias emocijas Jums sukėlė pirmasis apsilankymas Lietuvoje? Kas patiko labiausiai?

Labai susijaudinau, nes savo akimis pirmą kartą išvydau senelių žemę. Jaučiausi tarsi namie – nors lietuvių kalbos nemokėjau, ji man rodėsi artima. Žmonės man pasirodė panašūs į čia, Brazilijoje, gyvenančius lietuvius. Taip pat nesvetima man ir lietuvių virtuvė. Taigi Lietuva mano gyvenime užima svarbią vietą.

Ką jums reiškia lietuviška tapatybė?

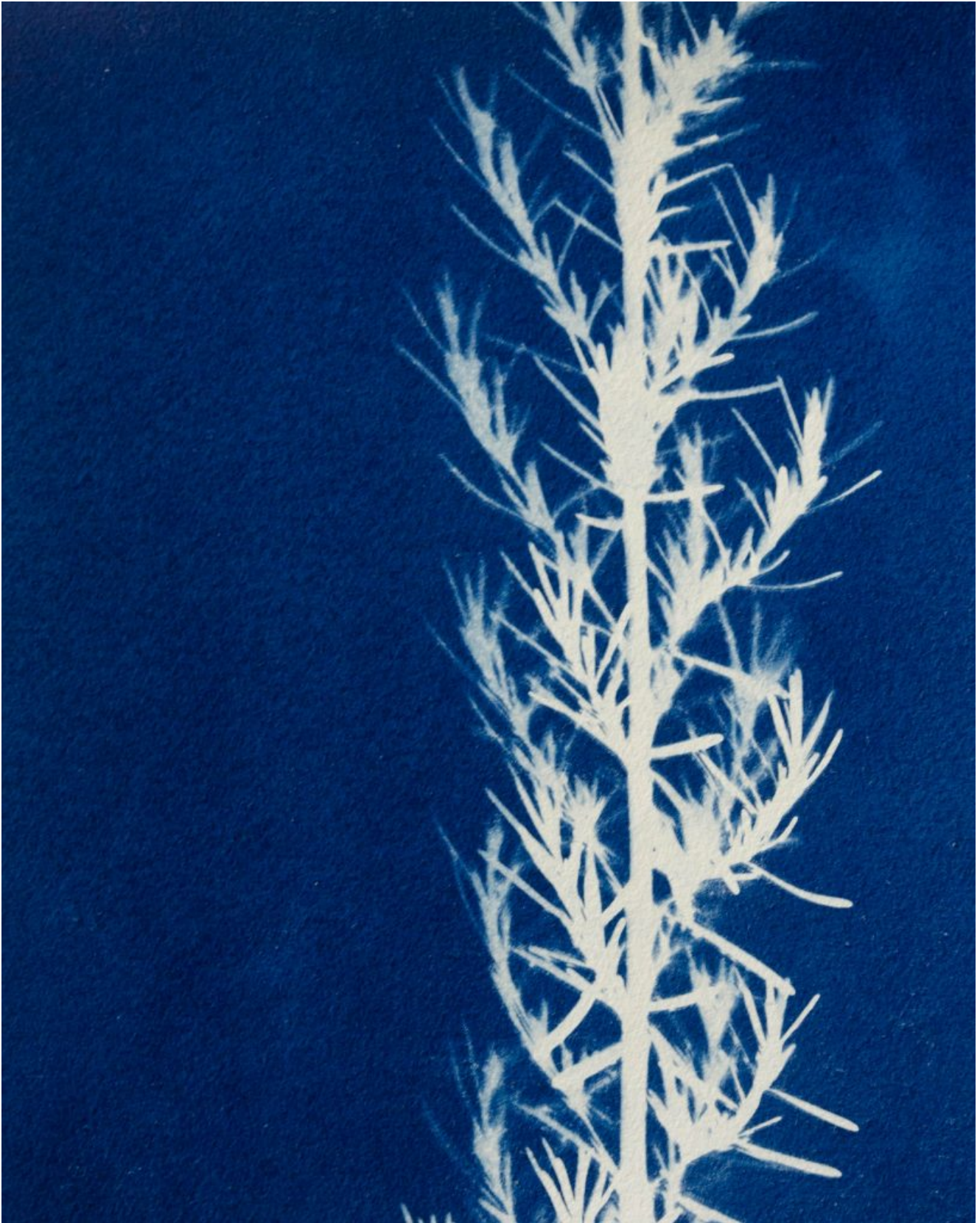
Net mano vardas, Ieva, visiems byloja apie Lietuvą. Brazilijoje moterų tokiu vardu nėra. Lietuviška tapatybė įpareigoja mane bent truputį kitus supažindinti su šia šalimi. Lietuvių kalba nekalbu, tačiau lietuviškumas reiškiasi per mano motiną, maistą, mūsų žvilgsnį į gamtą... Taip pat šį tą žinau apie Lietuvos istoriją, apie tai, ką ši šalis turėjo patirti, ar tai būtų buvusios džiaugsmingos, ar skausmingos patirtys.

Kada pradėjote fotografuoti? Ką jums reiškia fotografija? Kas jus šioje srityje žavi labiausiai?

Rodos, fotografuoju visą gyvenimą. Be galo žaviuosi fotografija ir tuo, kokia ji svarbi atminčiai. Vis dėlto fotografijos studijomis užsiimu 11 metų. Fotografuodama mėginu komunikuoti – žodinė komunikacija nėra stiprioji mano pusė, todėl ir fotografuoju, kad parodyčiau tai, kas man atrodo svarbu. Užsiimu gatvės ir dokumentine fotografija – tai būdas papasakoti istoriją. Dokumentika svarbi tuo, kad ją galima kai ką pasakyti apie dabarties ateitį ir papasakoti kitokią istoriją. Šitai mane fotografijoje ir žavi. Iš esmės, fotografijoje matai tai, ką sugebi išvelgti – joje regi tai, ką jau žinai. Ar fotografijas galima laikyti prisiminimais? Be abejo, bet kartais tai išrasti prisiminimai. Net ir šeimos nuotraukos, kaip prisiminimai, kartais susimaišo su vaizduote.

Cianotipijos technika

Kokie svarbiausi jūsų pasiekimai šioje srityje? Galbūt galėtumėte papasakoti apie parodas, kuriose turėjote galimybę dalyvauti?

Svarbiausiais įvykiais tikriausiai laikyčiau projekto „11000 km“ parodas Brazilijoje ir Lietuvoje. Pradėjusi projektą galvojau, kad noriu išsaugoti lietuvių bendruomenės atminimą ir perteikti jį Lietuvoje gyvenantiems lietuviams, nes daugelis jų nežino, kad tokia bendruomenė egzistuoja, ir nesupranta, kaip sunku išlaikyti kultūrą, kai esi šitaip toli. Dabar bendruomenę sudaro anūikai ir proanūkiai, bet mes vis dar gyvuojame ir palaikome Lietuvos kultūros gyvastį. Projektą laikau itin sėkmingu – jo sėkmė netgi viršijo mano lūkesčius.

Kokie jūsų ateities planai?

Ši tą planuoju. Mano galvoje visuomet slypi keletas idėjų vienu metu. Tačiau dabar mąstau apie šį laiką, Covid-19 epidemiją, kai privalome likti namuose. Tai verčia mane susimąstyti apie dabartį, darbą, gyvenimą apskritai. Prisimenu laiką, kai universitete lankiau paskaitas apie alternatyvią fotografiją, labai paprastą procesą, cianotipiją. Šio proceso metu reikia laukti, kol saulės šviesoje išryškės vaizdas – kažkieno šešėlis ar negatyvas. Būtina laukti, kol suveiks saulės šviesa, rasis vaizdas, taip pat reikia laiko plovimui ir džiūvimui. Taigi rezultatą išvystu tik proceso pabaigoje. Man patinka tai, kad reikia laukti ir kad rezultatas priklauso ne tik nuo manęs. Cianotipijos būdu sukūriau ir pirmąjį savo fotografijos albumą.

[1] „Brazilijos lietuvių kasdienybei skirta Ievos Martinaitis nuotraukų paroda“. *Prezidento Valdo Adamkaus biblioteka-muziejus*. Paskelbta 2018 m. rugsėjo 6 d. <https://adamkuslibrary.lt/2018/09/06/brazilijos-lietuviu-kasdienybei-skirta-ievos-martinaitis-nuotrauku-paroda/>

Projektas „Pasaulio lietuviai ir Lietuva“

www.pasauliolietuvis.lt